

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання практичних занять
з дисципліни «Економіка галузевих комплексів»

Харків 2015

Міністерство освіти і науки

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

До видавництва й у світ дозволяю
Проректор

І.П.Гладкий

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання практичних занять
з дисципліни «Економіка галузевих комплексів»

Всі цитати, цифровий, фактичний
матеріал і бібліографічні відомості
перевірені, написання сторінок
відповідає стандартам

Затверджено
методичною радою
університету
протокол № ___ від _____

Укладачі:

Машлякевич А.О.

Лисенко А.О.

Відповідальний за випуск:

Дмитрієв І.А.

Харків 2015

Міністерство освіти і науки

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання практичних занять
з дисципліни «Економіка галузевих комплексів»
для студентів денної форми навчання
напряму підготовки 6.030504 - «Економіка підприємства»

Затверджено методичною
радою університету
протокол № ____ від _____

Харків 2015

Укладачі: доц. А.О. Машлякевич
доц. А.О. Лисенко

Кафедра економіки підприємства

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Економіка галузевих комплексів» належить до циклу вибіркових навчальних дисциплін підготовки бакалаврів в галузі знань 0305 – «Економіка та підприємництво» за напрямом 6.030504 «Економіка підприємства» (спеціальність: «Економіка підприємства»).

Метою викладання дисципліни є розвиток теоретичних положень, обґрунтування та розроблення методичних підходів і практичних рекомендацій щодо вивчення розташування галузевих комплексів та сутність їх функціонування.

Предметом даної навчальної дисципліни є галузеві закономірності функціонування економічних комплексів.

Згідно мети, основні завдання дисципліни полягають у формуванні знань, вмінь та уявлень згідно предмету дисципліни.

Після вивчення дисципліни майбутній фахівець повинен

Знати:

- види галузевих комплексів (ГК);
  - структура промисловості;
  - що таке міжгалузеві комплекси;
  - розташування галузевих комплексів на території України;
  - характеристику цих комплексів;
  - види продукції, що випускається на підприємствах та її об'єми;
  - основні фонди та оборотні активи підприємств;
  - кількість працюючого населення України на підприємствах галузевих комплексів;
  - шляхи розвитку ГК (державні програми підтримки);
  - закономірності розміщення ГК;
  - експорт продукції ГК України;
  - туризм як окремий комплекс;
- Вміти:*
- охарактеризувати кожен ГК України;
  - визначити перспективи розвитку ГК;

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 1

ТЕМА: ГАЛУЗЕВА СТРУКТУРА ЕКОНОМІКИ

Мета заняття: розглянути загальну характеристику галузевої структури економіки та охарактеризувати народногосподарський комплекс України.

План заняття

1. Загальна характеристика галузевої структури економіки
2. Необхідність державного регулювання структурних зрушень у ринковій економіці.
3. Проблеми і перспективи розвитку галузей національної економіки.
4. Розвиток народногосподарського комплексу Харківської області.

Основні поняття

Галузь – це сукупність усіх виробничих одиниць, які беруть участь переважно в однакових або подібних видах виробничої діяльності.

Галузева структура – це склад галузей і співвідношення між ними.

Структура економіки – це співвідношення між сферами виробництва, яке виражає господарські пропорції, стан суспільного поділу праці. Вона являє собою сукупність стійких зв'язків між елементами системи, що забезпечують його цілісність і тотожність самому собі, тобто збереження основних властивостей при різких зовнішніх і внутрішніх змінах.

Теоретична частина

1. На які основні сфери і сектори ділиться національне господарство? Яка їх структура?
2. Дайте визначення поняттям “Галузь”, “Галузева структура господарства” і “Територіальна структура господарства”. Поясніть їх.
3. Які галузі господарства займають провідне місце в національному комплексі України?

Практична частина

Використовуючи дані наведеної табл. 1, визначте за індивідуальним варіантом, двома методами ВВП і НД (валовий внутрішній продукт і національний дохід).

Таблиця 1 – Основні показники економічної галузі

№	Показники , млн. грн.	Варіанти									
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Амортизація	1000	1100	1250	1270	1310	1340	1390	1410	1460	1500
2	Експорт	2200	2420	2750	2794	2882	2948	3058	3102	3212	3300
3	Дивіденди	300	330	375	381	393	402	417	423	438	450
4	Заробітна плата	4500	4950	5625	5715	5895	6030	6255	6345	6570	6750
5	Державні витрати	2800	3080	3500	3556	3668	3752	3892	3948	4088	4200
6	Рента	500	550	625	635	655	670	695	705	730	750
7	Непрямі податки	1600	1760	2000	2032	2096	2144	2224	2256	2336	2400
8	Чисті інвестиції	800	880	1000	1016	1048	1072	1112	1128	1168	1200
9	Трансфертні платежі	2300	2530	2875	2921	3013	3082	3197	3243	3358	3450
10	Відсотки на капітал	900	990	1125	1143	1179	1206	1251	1269	1314	1350
11	Дохід від приватної власності	200	220	250	254	262	268	278	282	292	300
12	Витрати споживачів	6500	7150	8125	8255	8515	8710	9035	9165	9490	9750
13	Імпорт	3300	3630	4125	4191	4323	4422	4587	4653	4818	4950
14	Податок на прибуток корпорацій	400	440	500	508	524	536	556	564	584	600
15	Нерозподілені й прибуток корпорацій	600	660	750	762	786	804	834	846	876	900

Рекомендації до виконання завдання

1) ВВП за методом витрат дорівнює

$$\text{ВВП} = C + I + G + X, \quad (1.1)$$

где C – витрати споживачів;

I – валові інвестиції = чисті інвестиції + амортизація;

G – державні витрати;

X – різниця експорту та імпорту;

2) ВВП за методом доходів дорівнює

$$\text{ВВП} = W + R + i + A + T_n, \quad (1.2)$$

где W – заробітна плата;

R – рента;

i = прибуток від приватної власності + корпоративний прибуток (податок на прибуток корпорацій + нерозподілений прибуток + дивіденди);

A – амортизація;

T_n – непрямі податки;

3) національний дохід

$$\text{НД} = \text{ВВП} - A - T_n. \quad (1.3)$$

Тематика рефератів

1. Сутність і структура народного господарства України.
2. Основні проблеми розвитку та розміщення народного господарства України.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 2

ТЕМА: ПАЛИВНО-ЕНЕРГЕТИЧНИЙ КОМПЛЕКС УКРАЇНИ

Мета заняття: визначити роль і місце паливно-енергетичного комплексу України.

План заняття

1. Паливно-енергетичний комплекс: структура, роль і місце в народногосподарському комплексі України.
2. Сучасний стан вугільної промисловості України.

3. Проблеми і перспективи розвитку нафтової і газової промисловості.

4. Роль енергетики, та особливості її розміщення в народногосподарському комплексі України.

Основні поняття

Вугільна промисловість – сукупність взаємопов’язаних між собою підприємств з видобування, збагачення й брикетування кам’яного та бурого вугілля.

Газова промисловість – сукупність підприємств, що здійснюють видобування, транспортування, зберігання та перероблення природного газу.

Електроенергетика – галузь промисловості, що охоплює виробництво електроенергії, її транспортування, електромережі, котельні та інші об’єкти.

Нафтова промисловість – сукупність підприємств з розвідування і видобутку нафти й попутного нафтового газу, зберігання й транспортування нафти, її переробки; включає нафтодобувну й нафтопереробну промисловість.

Паливно-енергетичний комплекс – сукупність галузей промислового виробництва, які здійснюють видобуток палива, виробництво електроенергії, їх транспортування та використання.

Паливно-енергетичний баланс - система взаємопов’язаних показників, які характеризують обсяги і структуру видобутку природного палива та виробництва енергетичних ресурсів, а також показники їх споживання.

Теоретична частина

1. Що таке паливно-енергетичний баланс і як його визначають?

2. Охарактеризуйте сучасний стан та особливості розміщення вугільної промисловості України.

3. Назвіть існуючі проблеми та обґрунтуйте перспективи розвитку вугільної промисловості України.

4. Назвіть основні райони видобутку нафти і оцініть рівень забезпеченості потреб України нафтою.

5. Визначте найбільш актуальні проблеми і реальні

перспективи розвитку газової промисловості України.

6. Охарактеризуйте галузеву структуру електроенергетики і принципи розміщення електростанцій.

7. Назвіть альтернативні види енергоносіїв.

Практична частина

Визначити рівень та індекси електромісткості кожної галузі та економіки країни загалом. Вихідні дані представлені в таблиці 2.1.

Таблиця 2 – Обсяг виробництва продукції та споживання електроенергії по деяким галузям економіки України

Галузь	Обсяг виробництва продукції, млн. грн.		Споживання електроенергії, млрд. кВт / год.	
	Базовий рік	Звітний рік	Базовий рік	Звітний рік
Промисловість	655000×i	660000	68	70
Сільське господарство	82000×j	78000	15	16
Будівництво	410000×i	415000	22	22

Рекомендації до виконання завдання

1) Рівень електромісткості = обсяг виробництва продукції / споживання електроенергії.

2) Індекс електромісткості = електромісткість звітного року / електромісткість базового року.

3) Індекс електромісткості країни загалом = рівень електромісткості економіки країни звітного року / рівень електромісткості економіки країни базового року.

Розрахунки в практичних завданнях провести згідно скорегованого індивідуального варіанту, де i- остання цифра номера студента за списком групи; j – передостання цифра номера студента за списком групи.

Тематика рефератів

1. Роль паливно-енергетичного комплексу в системі народного господарства України.

2. Екологічні проблеми розвитку паливно-енергетичного комплексу України.

3. Електроенергетика і науково-технічний прогрес.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 3

ТЕМА: МЕТАЛУРГІЙНИЙ КОМПЛЕКС УКРАЇНИ

Мета заняття: визначити структуру та перспективи розвитку металургійного комплексу.

План заняття

1. Сутність і структура виробництва металургійного комплексу.
2. Фактори формування та особливості територіальної організації підприємств чорної металургії.
3. Значення кольорової металургії та її сировинна база.
4. Перспективи розвитку металургійного комплексу України.

Основні поняття

Кар'єр – підприємства відкритого видобутку сировини.

Металургійний комбінат – це металургійний завод повного циклу, технологічно пов'язаний з коксохімзаводом.

Офлюсований агломерат – це порошкоподібний концентрат залізної руди, який спікається на аглофабриках з подрібненим вапняком та дрібним коксом.

Феросплавний завод – підприємство, яке випускає сплави заліза з легуючими металами (марганцем, вольфрамом, ванадієм).

Теоретична частина

1. Назвіть регіони де знаходяться найкрупніші паливно-сировинні бази чорної металургії.
2. Назвіть умови і фактори розвитку чорної металургії.
3. З якими країнами доцільно закріплювати зв'язки по експорту продукції чорної металургії України?
4. Чи доцільно в сучасних умовах збільшувати виробництво чорних металів в Україні?
5. Визначте особливості розміщення кольорової металургії України.
6. Обґрунтуйте перспективи розвитку кольорової металургії України.

Практична частина

1. За даними статистичної звітності за останні 5 років (Додаток А) розрахуйте процентне співвідношення обсягу реалізованої продукції галузей металургійного комплексу України за 2010-2014 роки.

2. На основі отриманих розрахунків побудуйте графік динаміки розвитку металургійного комплексу та зробіть висновки.

Тематика рефератів

1. Пріоритетний розвиток чорної металургії України в умовах перехідної економіки.

2. Шляхи вирішення проблем розвитку кольорової металургії України в умовах енергетичної кризи.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 4 **ТЕМА: МАШИНОБУДІВНИЙ КОМПЛЕКС УКРАЇНИ**

Мета заняття: визначити роль, місце і шляхи розвитку машинобудівного комплексу в економіці України

План заняття

1. Роль і місце машинобудівного комплексу в народному господарстві.

2. Принципи і умови розвитку та розміщення машинобудування.

3. Галузева структура машинобудування України.

4. Сучасний стан, проблеми і перспективи розвитку машинобудування

Основні поняття

Машинобудівний комплекс – сукупність галузей промисловості, що виробляють машини й устаткування для потреб народного господарства.

Спеціалізація – форма організації виробництва, при якій виготовлення продукції, її частин або виконання окремих операцій відбувається в самостійних галузях чи на відносно відокремлених підприємствах.

Подетальна спеціалізація – полягає в тому, що підприємства виготовляють лише окремі частини, агрегати, вузли або деталі.

Предметна спеціалізація – найпростіша форма, при якій на підприємствах зосереджені виробництва окремих видів і типорозмірів готової продукції.

Технологічна спеціалізація – полягає в тому, що на підприємстві виконують лише окремий технологічний процес.

Кооперування – система міжгалузевих, внутрігалузевих, міжрайонних, внутрішньорайонних економічних зв'язків.

Теоретична частина

1. Який вплив чинить машинобудування на розвиток і розміщення продуктивних сил?

2. Визначте галузі машинобудування, для розвитку яких Україна має найкращі передумови і території, де доцільно розміщувати нові підприємства машинобудування.

3. Обґрунтуйте чинники, що впливають на попит на продукцію машинобудування в Україні і на підставі цього визначте перспективи розвитку машинобудування в цілому та окремих його галузей.

4. Яким чином спеціалізація і кооперування виробництва можуть вплинути на територіальну організацію машинобудування України?

5. Що необхідно зробити для стимулювання залучення іноземних інвестицій і в які галузі машинобудування України їх доцільно направляти?

6. Обґрунтуйте основні проблеми та перспективи розвитку машинобудування України.

Практична частина

1. За даними статистичної звітності за останні 5 років (Додаток А) розрахуйте процентне співвідношення обсягу реалізованої продукції галузей машинобудівного комплексу України за 2010-2014 роки.

2. На основі отриманих розрахунків побудуйте графік динаміки розвитку машинобудівного комплексу та зробіть висновки.

Тематика рефератів

1. Машинобудування – основа розвитку і розміщення продуктивних сил України.
2. Стан інноваційної діяльності в машинобудуванні України.
3. Сучасний стан машинобудування України та основні проблеми і перспективи його розвитку.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 5 **ТЕМА: АГРОПРОМИСЛОВИЙ КОМПЛЕКС УКРАЇНИ**

Мета заняття: визначити роль галузей рослинництва і тваринництва в структурі агропромислового комплексу.

План заняття

1. Роль агропромислового комплексу в народному господарстві. Структура і форми територіальної організації.
2. Сільське господарство та його структура.
3. Розміщення галузей рослинництва і тваринництва.
4. Харчова промисловість як основна переробна ланка агропромислового комплексу України.
5. Проблеми і перспективи розвитку агропромислового комплексу України.

Основні поняття

Агропромисловий комплекс – сукупність галузей народного господарства, що зайняті виробництвом продукції сільського господарства, її зберіганням, переробкою і доведенням до споживача.

Агропромислова інтеграція – процес посилення виробничих зв'язків і органічного поєднання сільського господарства з суміжними галузями, що займаються обслуговуванням сільського господарства і доведенням його продукції до споживача.

Інтегральна агропромислова зона – це територіальне зосередження всіх агропромислових комплексів, це зони, які формуються на основі переважно одного спеціалізованого процесу.

Інтегральний агропромисловий район – територіальне зосередження агропромислових підприємств у межах певної

частини природно-економічної зони.

Спеціалізований агропромисловий район – територіальне зосередження агропромислових підприємств однієї спеціалізації в межах відповідної спеціалізованої зони.

Теоретична частина

1. Визначте роль агрокліматичних умов у розвитку, галузевій структурі і розміщенні сільського господарства.

2. Назвіть галузеву структуру сільського господарства та його зональну спеціалізацію.

3. Охарактеризуйте передумови розвитку і розміщення рослинництва.

4. Охарактеризуйте тваринництво, його особливості розміщення і зональну спеціалізацію.

5. Назвіть спеціалізовані агропромислові комплекси України та особливості їх розміщення.

Практична частина

Виходячи із середньорічної урожайності зернових культур в Україні за даними звітності статистики за останні три роки, визначити необхідну їх посівну площу для щорічного задоволення потреб країни в обсязі 50 млн. т + (i+j), зерна.

Розрахунки в практичних завданнях провести згідно скорегованого індивідуального варіанту, де i- остання цифра номера студента за списком групи; j – передостання цифра номера студента за списком групи.

Тематика рефератів

1. Закономірності формування територіальних агропромислових комплексів.

2. Харчова промисловість як основна переробна ланка агропромислового комплексу.

3. Проблеми і перспективи розвитку агропромислового комплексу України.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 6

ТЕМА: СОЦІАЛЬНИЙ КОМПЛЕКС УКРАЇНИ

Мета заняття: визначити роль і місце соціального комплексу України, а також перспективи його розвитку.

План заняття

1. Сутність, роль і місце соціального комплексу у суспільному розвитку України.
2. Сучасний стан та особливості розміщення галузей соціальної сфери України.
3. Виробництво товарів народного споживання: сучасний стан та особливості розміщення.
4. Проблеми і перспективи розвитку соціального комплексу України.

Основні поняття

Соціальний комплекс – це сукупність підприємств і галузей, які забезпечують нормальні умови життєдіяльності людей.

Культура – специфічний спосіб організації і розвитку людської життєдіяльності, представлений у продуктах матеріальної і духовної праці, в системі соціальних норм і закладів, у духовних цінностях, у сукупності відносин людей з природою і між собою. Культурою називається також система цінностей, уявлень про світ і правила поведінки, спільних для людей, пов'язаних певним способом життя.

Рівень життя – соціально-економічна категорія, яка характеризує рівень і ступінь задоволення матеріальних, духовних і соціальних потреб населення. Рівень життя відбиває система таких кількісних і якісних показників: загальний обсяг спожитих матеріальних благ і послуг, реальні доходи населення, рівень споживання продовольчих і непродовольчих товарів, а також послуг, розмір оплати праці, умови праці, тривалість робочого і вільного часу, житлові умови, якість обслуговування населення, розвиток освіти, охорони здоров'я, культури тощо.

Соціальна активність – спосіб життєдіяльності, спрямований на зміну соціальних умов з метою задоволення потреб, інтересів, цілей, ідеалів соціальних суб'єктів.

Соціальна інфраструктура – стійка сукупність матеріальних елементів, які створюють умови для раціональної організації основних видів діяльності людини - виробничої, суспільно-політичної, культурної і сімейно-побутової. Це система закладів і організацій, які забезпечують умови для раціональної організації діяльності людей у сфері виробництва, суспільно-політичному житті, сфері культури, сім'ї, побуту.

Соціальний захист – комплекс організаційно-правових та економічних заходів, спрямованих на забезпечення добробуту кожного члена суспільства в конкретних економічних умовах.

Соціальний розвиток – процес еволюційних чи революційних змін у суспільстві та соціальному житті.

Якість життя – категорія, що відбиває рівень задоволення матеріальних і культурних потреб людей: якість харчування, одягу, комфорт житла, якість освіти, охорони здоров'я, сфери обслуговування, навколишнього середовища, рекреації, задоволення потреб в об'єктивній інформації, змістовному спілкуванні, знаннях, творчій праці та ін.

Теоретична частина

1. В чому полягає значення соціального комплексу для суспільного розвитку країни?

2. Які чинники визначають розміщення об'єктів соціального комплексу?

3. Охарактеризуйте сучасний стан та особливості розміщення кожної з галузей соціальної сфери України.

4. В чому полягають основні проблеми розвитку соціального комплексу України?

5. Визначте головні перспективи розвитку соціального комплексу.

Практична частина

Визначити обсяг виробництва ВВП країни і його структуру, якщо частка в ньому галузей промисловості становить 175,5 млрд.грн × (i+j), що становить 46,9%, будівництва – 0,25%, галузей сільського господарства – 14,54%, решти галузей народного господарства – 129,6 млрд.грн.

Розрахунки в практичних завданнях провести згідно скорегованого індивідуального варіанту, де і- остання цифра номера студента за списком групи; j – передостання цифра номера студента за списком групи.

Тематика рефератів

1. Вплив рівня розвитку соціального комплексу на якість життя населення.
2. Сучасна концепція розвитку соціального комплексу України.
3. Перспективи розвитку соціального комплексу України.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 7 **ТЕМА: ТРАНСПОРТНИЙ І БУДІВЕЛЬНИЙ КОМПЛЕКСИ** **УКРАЇНИ**

Мета заняття: визначити роль і місце транспортного і будівельного комплексу України, а також перспективи їх розвитку.

План заняття

1. Значення транспорту в народногосподарському комплексі України.
2. Характеристика та особливості функціонування окремих видів транспорту.
3. Проблеми і перспективи розвитку Транспортної системи України.
4. Сутність, структура і роль будівельного комплексу в народному господарстві України.
5. Промисловість будівельних матеріалів України: структура, особливості розміщення і розвитку.
6. Особливості розвитку і розміщення будівництва.

Основні поняття

Транспорт – одна з найважливіших галузей народного господарства, забезпечує виробничі і невиробничі потреби народного господарства і населення в усіх видах перевезень.

Відомчий транспорт – транспорт підприємств і організацій,

який здійснює внутрішньовиробничі, внутрішньогосподарські, внутрішньозаводські, внутрішньоопортові, внутрішньообудівельні та інші зв'язки.

Транспорт загального користування – це транспорт, який здійснює перевезення готової продукції, сировини та напівфабрикатів з місць виробництва до пунктів споживання або подальшої переробки, задовольняє потреби населення у просторовому переміщенні з виробничими або приватними цілями.

Пропускна спроможність транспорту – максимальна кількість транспортних одиниць (автомобілів, потягів, суден, літаків), яку можна пропустити за даний період при певному рівні технічної оснащеності та найефективнішої організації транспортної роботи.

Капітальне будівництво – галузь народного господарства, яка здійснює будівництво нових об'єктів виробничого і невиробничого призначення, а також реконструкцію, технічне переозброєння і розширення діючих.

Капітальні вкладення – фінансові кошти, які призначені для простого і розширеного відтворення основних фондів у виробничій і невиробничій сферах. Капітальні вкладення характеризуються галузевою, технологічною і відтворювальною структурою.

Галузева структура капітальних вкладень – співвідношення між об'єктами капітальних вкладень по галузях народного господарства.

Будівельні організації – до будівельних організацій належать всі загальнобудівельні та спеціалізовані організації, трести (управління) механізації та домобудівні комбінати, пусконаладжувальні організації споживчої кооперації, бурові організації, що виконують глибоке буріння та інші роботи, пов'язані з будівництвом розвідувальних свердловин на нафту та газ. Основною діяльністю будівельних організацій є виконання робіт за договорами підряду.

Будівельно-монтажні роботи – роботи по будівництву виробничих і невиробничих об'єктів і монтажу (установці) в них обладнання. До будівельних робіт відносять: будівництво будинків і споруд, облаштування підвалів, фундаментів і опорних конструкцій під обладнання, роботи з освоєння ділянок, підготовки територій до будівництва, роботи по озелененню і благоустрою, санітарно-

технічні і електромонтажні роботи.

Господарський спосіб будівництва – одна з організаційних форм будівельно-монтажних робіт, при якій об'єкт будується безпосередньо силами підприємств без залучення підрядних організацій.

Теоретична частина

1. Обґрунтуйте місце і особливості залізничного транспорту в економіці України. Назвіть основні залізниці.
2. Визначте місце і особливості автомобільного транспорту. Назвіть основні автомобільні шляхи України.
3. Сформулюйте передумови розвитку водного транспорту, обґрунтуйте його роль і місце в економіці України.
4. Визначте структуру будівельного комплексу.
5. Проаналізуйте фактори, що впливають на розміщення капітального будівництва.
6. Які екологічні проблеми виникають у зв'язку з виробництвом будівельних матеріалів і організацією будівництва?

Практична частина

1. За даними статистичної звітності за останні роки необхідно визначити яку долю ринку економіки в цілому займає кожна з галузей транспортного та будівельного комплексів України (нові статистичні дані для виконання завдання дає викладач, або їх можна знайти на сайті <http://www.ukrstat.gov.ua/>).
2. На основі отриманих розрахунків побудуйте графік динаміки розвитку транспортного та будівельного комплексів та зробіть висновки.

Тематика рефератів

1. Значення транспорту в народногосподарському комплексі України.
2. Вплив транспорту на поглиблення територіального поділу праці.
3. Місце будівництва в розвитку і розміщенні продуктивних сил України.
4. Сучасний стан основних галузей промисловості будівельних матеріалів в Україні.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 8

ТЕМА: ХІМІЧНИЙ І ЛІСОПРОМИСЛОВИЙ КОМПЛЕКСИ УКРАЇНИ

Мета заняття: визначити роль і місце хімічного та лісопромислового комплексу в народному господарстві України.

План заняття

1. Сутність, роль і місце в народному господарстві хімічного комплексу.
2. Сировинна база хімічної промисловості України.
3. Особливості розміщення, проблеми і перспективи розвитку комплексу хімічних виробництв.
4. Роль і місце в народному господарстві лісопромислового комплексу та основні фактори його розвитку і формування.
5. Структура і територіальна організація лісопромислового комплексу.
6. Проблеми і перспективи розвитку лісопромислового комплексу України.

Основні поняття

Хімічний комплекс – один з провідних у структурі економіки народногосподарського комплексу України, виробляє продукцію для всіх основних галузей промисловості, транспорту, сільського господарства, оборони, побутового обслуговування тощо.

Гірничохімічна промисловість – галузь хімічної промисловості, що спеціалізується на видобутку різноманітної природної сировини для інших галузей хімічної промисловості і перш за все для основної хімії.

Мікробіологічна промисловість – галузь хімічної промисловості, що виготовляє кормові дріжджі, білково-вітамінні концентрати, антибіотики немедичного призначення.

Основна (неорганічна) хімія – галузь хімічної промисловості, що виробляє різні кислоти, луги, соду, мінеральні добрива, деякі хімічні елементи (хлор), вибухові речовини, нафтопродукти, папір, хімічні волокна тощо. Ця галузь використовує переважно мінеральну сировину - сірку, сірчаний колчедан, кухонну і калійні

солі, фосфорити, вапняки, а також різноманітні промислові відходи, в тому числі відходи, що містять сірку (відходи металургійних підприємств і електростанцій), газу нафто- і коксохімії.

Лісопромисловий комплекс (ЛПК) – це сукупність підприємств, пов'язаних з вирощуванням і переробкою (до одержання кінцевої продукції) лісової сировини.

Лісозаготівельна промисловість – проводить лісосічні роботи, вивозить і сплавляє деревину та здійснює її первинну обробку. Її продукцією є ділова деревина (використовують у лісопилянні, фанерному, тарному і целюлозному виробництві, у будівництві, гірничодобувній промисловості), дрова (використовують як паливо), а також сировина для лісохімічної промисловості.

Деревообробна промисловість – здійснює переробку деревини й виготовляє з неї широкий асортимент матеріалів, напівфабрикатів і готових виробів для населення й народного господарства.

Целюлозно-паперова промисловість – об'єднує підприємства, які з рослинної сировини виробляють папір, картон та вироби з них, штучне волокно, фібру і напівфабрикати (деревну масу), целюлозу.

Лісохімічна промисловість – включає: пірогенетичне (суха перегонка деревини), каніфольно-терпентинне, смоло-терпентинне, хвойно-ефірне та дьогте-курильне виробництва.

Гідролізна промисловість – об'єднує підприємства, які методом гідролізу деревини й нехарчової рослинної сировини виробляють етиловий спирт, кормові дріжджі, глюкозу та ксиліт, органічні кислоти, лігнін та ін.

Теоретична частина

1. Назвіть природні і економічні передумови розвитку хімічної промисловості України.

2. Який вплив чинить хімічна промисловість на розвиток і розміщення продуктивних сил?

3. Обґрунтуйте особливості і принципи розміщення галузей основної хімії України.

4. Охарактеризуйте сучасний стан хімічної промисловості України.

5. У чому полягають основні функції лісопромислового комплексу?

6. Що ви розумієте під лісовим господарством?
7. Яка роль лісозаготівельної промисловості?
8. Назвіть найбільші підприємства целюлозно-паперової промисловості України і поясніть принципи їх розміщення.
9. Які основні напрями подальшого розвитку лісопромислового комплексу України?

Практична частина

Завдання 1. Визначити потребу народного господарства в деревині і необхідний обсяг її завезення з інших країн, якщо виробництво власної деревини в країні за рік становить $9 \text{ млрд. м}^3 \times (i+j)$, що становить 20% від потреби у ній народного господарства України.

Розрахунки в практичних завданнях провести згідно скорегованого індивідуального варіанту, де i - остання цифра номера студента за списком групи; j – передостання цифра номера студента за списком групи.

Завдання 2. За даними статистичної звітності за останні 5 років (Додаток А) розрахуйте процентне співвідношення обсягу реалізованої продукції галузей хімічного і лісопромислового комплексу України за 2010-2014 роки.

На основі отриманих розрахунків побудуйте графік динаміки розвитку хімічного і лісопромислового комплексу та зробіть висновки.

Тематика рефератів

1. Хімічна промисловість і науково-технічний прогрес.
2. Сучасні тенденції розвитку хімічної промисловості.
3. Сучасні проблеми розміщення деревообробної промисловості України.
4. Перспективи розвитку лісопромислового комплексу України.

Додаток А

Статистичні дані обсягу реалізованої промислової продукції
(товарів, послуг) за видами економічної діяльності
у 2010-2014 роках¹

	2010		2011		2012		2013		2014	
	млн.грн.	у % до підс умк у	млн.грн.	у % до під су мк у	млн.грн.	у % до підс умк у	млн.гр н.	у % до підс умку	млн.грн	у % до підс умк у
1	2	3								
Промисловість ²	1043110,8	100,0	1305308,0	100,0	1367925,5	100,0	1322408,4	100,0	1389140,5	100,0
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	104081,5		143747,7		143941,9		151575,3		148692,9	
Переробна промисловість	703340,0		852537,4		871146,6		817734,3		880809,4	
виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів	187522,0		216454,0		245869,7		253439,0		289230,3	
текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	8348,6		9676,2		9763,6		9606,0		11234,4	
виготовлення виробів з деревини, паперу та поліграфічна діяльність	26987,3		31613,1		34103,9		35934,9		43399,7	
виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	75102,4		77891,3		63056,1		48864,5		46986,6	
виробництво хімічних речовин і хімічної	32420,4		52674,3		55966,7		48508,1		49321,3	

продукції										
виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	7396,7		8860,0		10457,3		12202,9		14542,8	
виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції	45791,8		55583,0		58714,8		58386,8		63556,1	
металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім виробництва машин та устаткування	200001,9		241884,7		223294,1		207305,3		234388,0	
машинобудування	97056,9		130847,9		140539,3		113926,6		99387,1	
виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	6691,4		11529,0		7876,8		7508,7		8104,4	
виробництво електричного устаткування	15755,2		16715,6		22141,3		21832,4		19895,9	
виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань	30608,7		37622,8		37567,8		34782,4		33028,2	
виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів	44001,6		64980,5		72953,4		49803,1		38358,6	
виробництво меблів, іншої продукції;	22712,0		27052,9		29381,1		29560,2		28763,1	

ремонт і монтаж машин і устаткування										
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	217430, 1		289016,2		333248, 2		333400, 6		341078, 9	
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	18259,2		20006,7		19588,8		19698,2		18559,3	

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Сайт державної служби статистики в Україні [Електронний ресурс] – Доступний з <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Дата звернення: 11.05.2014).

2. Постанова Кабінет Міністрів України «Про затвердження Державної програми розвитку внутрішнього виробництва» р. № 1130 від 12 вересня 2011 [Електронний ресурс] – Доступний з <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1130-2011-%D0%BF> (Дата звернення: 11.05.2014).

3. Агропромисловий комплекс України: стан, тенденції та перспективи розвитку. — К.: ННЦІАЕ, 2005.

4. Білик Ю.Д. Проблеми інтеграції економіки України у світове господарство. — К.: Урожай, 2004.

5. Розпорядження КМУ «Про схвалення Концепції Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2020 року» № 603-р від 17 липня 2013 р. [Електронний ресурс] – Доступний з <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/603-2013-%D1%80> (Дата звернення: 11.05.2014).

6. Гавриш О.А., Присяжнюк Д. Стратегія розвитку хімічної промисловості. Сучасні проблеми економіки і підприємництва [Текст]: Збірник наукових праць. – Випуск 10. – Київ: ІВЦ Видавництво «Політехніка», 2012. – С.12-15.

7. Григорак М.Ю., Карпунь О.В. Логістичне обслуговування. Навч. посібник. – К.: НАУ, 2010. – 150 с

8. Зеленський С.М. Проблеми та перспективи розвитку автотранспортої галузі України. / С.М. Зеленський, О.В. Жук // Науковий вісник Чернігівського державного інституту економіки і управління. – 2012. - №3 (15). С. 35-39..

9. Чортюк Ю. В. Формування еколого-економічного механізму управління логістичною системою торговельного підприємства / Ю. В. Чортюк // Сталий розвиток підприємств сфери послуг. Матеріали ІІІ всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Ялта, 23-24 жовтня 2009 року). – Ялта, РВНЗ КГУ, 2009.– С. 192-195.

10. Економіка підприємства: Підручник / За ред. С. Ф. Покропивного.—К.: КНЕУ, 2005.

11. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку / За ред. В. М. Гейця. — К.: Фенікс, 2003.
12. Організаційно-економічні проблеми розвитку АПК / П. Т. Саблук та ін.: У 2 ч. — К.: ІАЕ УААН, 2003.
13. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: Підручник / За ред. С. І. Дорогунцова. — К.: КНЕУ, 2005.